

TOPLUMSAL EKOLOJİ NEDİR? NE DEĞİLDİR? *

Şadi İdem

*Gelecek gelecek dediler beklemek gerek
oysa gelecek asl' olan hayat
sonsuz sevgi ve bir zeytin dalı
ak bir güvercin...
adım adım ilerlemek varken bugünden
gelecek beklemek ne gerek...*

Uzun zamandır toplumsal ekoloji hareketi üzerine bir şeyler yazmayı düşünüyordum. Yerli yersiz moda terimlerinin kullanıldığı anlar vardır. Bazen bu terim(kelime) "demokrasi" bazen "kültür", bazı zamanlar ise "devrim", bu günlerde ise "ekoloji" terimi tabir-i caizse ayağa düşen kelimeler arasına katıldı.

Ekoloji, ekoloji, ekoloji, ekoloji, ekoloji...

Hani bir de "ayağa düşmek" gibi "dilene düşmek" deyimini de vardır. Her yerde oturduğu her masada - genellikle de nedense(!) hep barların o loş ve/veya aydınlatıcı mekanlarında bulunur bu masa- durmadan eşitlikten, demokrasiden bahseden ancak eve gittiğinde yemeği ve yatağı hazır isteyen kişilerden tutun da; dilinden düşürmediği kültür, insanlık, kardeşlik, adalet terimlerinden bir nebze nasiplenmemiş kişiler için kullanılan bu deyimini hatırlatmak gerektiğini düşünüyorum. (Bu deyimler elbette ki en kutsal kurumlar için de geçerlidir)

İşte tam da bu tür bir zihniyetin içinde boğulduğumuz bir dönemde bu yazıyı yazma ihtiyacını taşıdığımı belirtmeliyim. Ee tabii bu kadar ekolojinin konuşulduğu bir yerde haddimizi aşarak bizim gibi zatlara pek düşmese de, hani gene de bir nebze ekolojiden, özellikle de "Toplumsal Ekoloji"den bahsetmek gereği çıkıyor ortaya.

"Ekoloji" kavramı ilk kez yaklaşık yüz yıl önce Ernest Haeckel tarafından hayvanlar, bitkiler ve inorganik çevreleri arasındaki karşılıklı ilişkilerin

araştırılmasını ifade etmek için icat edildi.¹

Derin ekolojinin mistik bir "birlik" yaklaşımı yanında, bir "mühendislik" olarak çevrecilik hareketinin boy göster(eme)diği bir dönemde, toplumsal ekolojinin ne olup olmadığına vurgu yapmak ve yeşil hareket camiasında olduğu kadar sol camiada da bir tartışmayı başlatmak adına ortalığı "rahatsız etmeyi" ve "kışkırtmayı" amaçladığımı açıkça vurgulamalıyım.

Toplumsal ekoloji hem yeşil hem de sol camiada kenara itilmiş bir durumda iken (en azından Türkiye'de) Toplumsal Ekoloji'nin anlayamadığı ve onu yeteri kadar anlatamadığımızın altını çizerek bu yazıyı yazmayı bir "namus" borcu olarak görüyorum.

Bu denli felaket tellallığının yapıldığı bir dönemde fütürist, postmodernist ve mistik düşüncelerin diz boyu yükseldiği, solunacak hava bırakılmadığı bir yazın bolluğunda, tüm bu hareketlerin kapitalist sistemce metalaştırılıp, süslenip püslenip gündemde tutulduğu ve körüklendiği bir dönemde "ütopyacı" olmanın ihtiyacını taşıdığımı dile getirmeliyim. Tabii ki, "ütopya" kelimesinin yanlış anlaşılmaya müsait çağrışımlarını da göze alarak, burada kullanmaktan çekinmiyorum. Zira ütopyamız ve umudumuz olmadan bir şeyleri değiştirebileceğimize inanmadığımı ne kadar vurgulasam azdır.

Kurtuluşu günlük maddi ilişkiler dışında, "doğa" ile

* Bu makalenin ilk hali *İskenderiye Yazıları* 'nda yayımlandı (Ocak-Şubat 2000, sayı 24). Bu dergi için yeniden gözden geçirildi. Bazı bölümler çıkarılıp bazı bölümler eklenerek genişletildi.

¹ Kendinden menkul zatı muhteremlerin ekoloji kavramı üzerine yaptığı yorum gibi ekoloji kavramı "oikos" tan türememiştir. Ekoloji kavramı icat edilmiştir. Bu yorum tamda "bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olma hastalığının" bir belirtisidir. Bkz. Murray Bookchin, "Özgürlüğün Ekolojisi", s 100, çev. Alev Türker, Ayrıntı y, 1994

...Derin Ekolojinin temelinde "insan-sevmez", "antiteknolojik", "antiussalci", "doğa" ile mistik bir "birlik" düşüncesi yatar. Çevrecilik hareketinde ise pragmatik, "insanmerkezli", sistem içinde sistemi eleştirmektense sistemin uygulamalarını görünüşte yumuşatan, ancak mevcut sömürücü sistemi yaptıklarıyla meşrulaştıran bir "sübab" görevi görmekten öteye geçemeyen Bookchin'in deyimini ödünç alırsak bir "çevre mühendisliği" mantığı yatar.

mistik ve romantik bir "birlik" te veyahut doğa üstü bir "Gaia" düşüncesinde aramanın kendimizi kandırmaktan başka bir işe yaramayacağını vurgulamalıyım. Bunca insanı bu yöne sevk etmeye hakkımız olmadığını düşünüyorum. Zira böyle bir "lüksümüz" olmadığı bir dönemde yaşamaktayız.

Yazı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde toplumsal ekolojinin ne olmadığı üzerinde durduktan sonra, ikinci bölümde toplumsal ekolojinin genel hatlarıyla ne olduğu üzerinde duracağım.

Toplumsal Ekoloji Ne Değildir?

Dünya ve Türkiye yeşil hareketine baktığımızda ortama hakim olan ve sistemce durmadan pompalanarak gündemde kalan temel iki hareket göze çarpar. Mistisizme boğulmuş "biyomerkezci" bir anlayışın hakim olduğu Derin ekoloji ve reformist çevre hareketi. Derin ekolojinin temelinde "insan-sevmez", "antiteknolojik", "antiussalci", "doğa" ile mistik bir "birlik" düşüncesi yatar.² Çevrecilik hareketinde ise pragmatik, "insanmerkezli", sistem içinde sistemi eleştirmektense sistemin uygulamalarını görünüşte yumuşatan, ancak mevcut sömürücü sistemi yaptıklarıyla meşrulaştıran bir "sübab" görevi görmekten öteye geçemeyen Bookchin'in deyimini ödünç alırsak bir "çevre mühendisliği" mantığı yatar.

Çevrecilik dar, pragmatik, genellikle toplumsal açıdan "tarafsız" olup, hava-su kirliliği, zehirli atıklar, gıdaların kimyevileştirilmesi ve benzeri konular üze-

rine yoğunlaşır. Bu gayretlerin desteklenmesi gerektiğini kabul etmeliyiz. Ancak bu haliyle sadece buz dağının görünür kısmıyla uğraştıklarından ve hep sorunun çevresinde dolanıp bir türlü asıl soruna yönelmediklerinden bu çabaların süregen ve aynı zamanda etkili olacağını düşünmüyorum. Çevreci hareket temelde "insanmerkezli" bir harekettir. Bu yönüyle derin ekolojinin "doğamerkezli" düşüncesinin tam tersidir. Çevrecilik doğayı sadece edilgen bir yaşam ortamı, nasıl olursa olsun insanların kullanımına "hizmet edebilecek" bir dışsal nesnelere ve güçler yığını olarak görür. Var olan sömürücü toplumu eleştirmeden, sistem içinde tüm görünüşleriyle insan sağlığına ve refahına verilen zararı asgariye indiren "teknik" reformlar yoluyla doğal dünyayı, mevcut toplumun ihtiyaçlarına ve onun sömürücü kapitalist buyruklarına uyarlamak ister. Mevcut toplumun temel kavramlarını özellikle de 'insanın doğaya hükmetmesi' düşüncesini sorgulamaz. Ve tahakkümün yol açtığı hasarları görünüşte azaltacak teknikler geliştirerek bu tahakkümü maskeleyi ve kolaylaştırmayı sağlar. Böylece çevreci mühendislikler teknik ürünleri ile sadece doğayı değil aynı zamanda, kamuoyunu da mevcut toplumun ilişkilerine uydurmaktan başka işe yaramayan "ekoloji" yönelimli partiler ile hiyerarşi ve tahakküm kavramlarını gözden saklarlar.

"Derin Ekoloji" ise kendisini "doğamerkezli" bir düşünüş olarak "insanmerkezli" çevreciliğin tam tersi olarak tanımlar.³ "Vahşi doğa" yı merkez alan bu düşünüş, temelde idealist olup doğa ile mistik bir "birlik" olarak bütünleşme yolunu Budizm'de, Taoizm'de ve özellikle diğer doğu dini düşüncelerde bulur.⁴ İnsanın doğadan ötekileşmesini "ilk günah" olarak görüp buna lanet etmekle kalmaz, evrimsel süreçteki farklılıkları görmezden gelip canlı cansız herşeyi "eş değer" sayarak bu yabancılaştırmanın ortadan kaldırılacağını savunur.

Genel olarak "mistik ekoloji" denebilecek "derin ekoloji" hareket(ler)i tüm yaşam biçimlerini, bakteriler ve virüsler de dahil olmak üzere, "içsel değerler" açısından birbiriyle eşitleyen "biyo-merkezcilik" denilen ortak bir görüşü paylaşırlar. Tam da burada

³ Günseli Tamkoç, "Derin Ekolojinin Genel Çizgileri", Birikim sayı 57-58, sy 87-91, ocak-şubat 1994

⁴ Stephan Elkens, "Mistik ekolojik politika", çev: Sevda Alankuş Kural, Telos, Kış 1989-90, sayı: 82 Aynı makale Birikim sayı 57-58 de de yayınlanmıştır.

² Daha fazla bilgi için bkz. *Derin Ekoloji*, Ege Yayıncılık, 1994, çev: Günseli Tamkoç.

çok tartışılan bir konuya gelmekteyiz: “içsel değer” in (ne demekse) tüm türler arasında eşit şekilde dağıldığı anlayışı. Bu görüş doğal evrimi hiçe sayarak evrim sürecinde birikerek farklılaşmaların oluşturduğu çeşitliliği bir gelişim süreci olarak kavramaktan uzaktır. “İçsel değerler”in biyomerkezci savunucuları bu farklılık çeşitliliğini *yalnızca ahlaki* olarak eşitlenebilir özellikler olarak görür. Öyle ki, insana doğal evrim tarafından bahsedilen sinir sistemi sayesinde çevresini ve kendisini değiştirme ve dönüştürme kapasitesi ile bir sivrisineğin veya ağacın kendini gerçekleştirme “hakkını” aynı kefeye koyarlar. Bu biyomerkezci yanılsamalar ve insan düşmanı sonuçlarının ışığında iyi yada kötü var olan tek “etik” öznenin insan olduğu gerçeği gözden kaçırılır. “*Yalnızca insanlar*” diyor Bookchin, “*diğer yaşam biçimlerine değer biçen, eşi olmayan bir etik sistemler yaratma kapasitesine sahip olduklarına göre kendilerine ait özel bir değerleri olduğu açıktır. Davranışlarının ve onların yarattığı ekolojik etkinin tamamen farkında olabildiklerine göre biyosferde nadir bulunan varlıklardır; çünkü başka hiç bir yaşam biçimi evrim tarafından kendine bahsedilen bu olağanüstü bilinçliliğe sahip değildir.*”⁵ Dolayısıyla insan yaşamı bir kuşun veya ayının yaşamı ile eşit düzeye getirilemez. Tıpkı bir kuşun veya ayının yaşamı bir ağacın varlığı ile ve bir ağacın varlığı bir taşın varlığı ile eş tutulamayacağı gibi. Beğenelim veya beğenmeyelim dünyadaki her şeye var olan ve olacak “değerini” insan verir. İnsanı doğada değer cisimleşmesi olarak düşünmek yanlış olmaz. Ancak insanlar var oldukça dış dünyaya değer biçerler. İnsanların yok oluşuyla birlikte değer de yok olacaktır. Bu eğilim düpedüz “gericidir”. Zira insanın çevresini ve kendisini daha iyiye, güzele doğru geliştirme ve dönüştürme yeteneğini ve potansiyelini hiçe sayar. Bu da insana verilmesi gereken önemi arka plana atar ve vahşi doğa içinde bu “potansiyel”ini eritmeyi, edilgen kılmayı amaçlar. Bakın bu “eş değer” safsatası şimdi karşımıza nasıl geliyor: Mistik ekolojistler sık sık ekolojik krizin sorumlusu olarak “insanları” veyahut “insanlığı” sorumlu tutarlar. Günümüz sömürücü toplumunda tüm insanlar “aynı derecede” bu krizden “sorumlu” tutulur ve suçlanırlar. Yani nükleer santrallerle çalıştırılan pek çok fabrikanın sahibi ile bizim köydeki Ali emmi ya da bir gecekondudaki evinde halı dokuyan Fatma aynı ke-

feye konur. Bu krizden aynı oranda suçlu olduklarından aynı oranda bedel ödemeleri beklenir.

Burada bazı kavramları açıklamakta yarar var. Bunlardan biri “doğa” kavramıdır. Toplumsal ve ekolojik açıdan baktığımızda doğa “var olan” her şey değildir. Bu tanım en azından “toplumsal ekolojistler” için böyledir. Doğa giderek genişleyen çok uzun bir farklılaşma süreci olarak görülmesi gereken *evrimsel* bir gelişimdir. Bu süreç ne kadar farklı olursa olsun cansızdan canlıya ve nihayet toplumsal olana doğru birikerek çoğalan, evrimsel bir süreçtir. “Birinci doğa” insani olmayan doğa yani “vahşi doğa” olarak, doğal dünyanın özellikle de organik dünyanın birikimsel evrimi olarak tanımlanabilir. “ikinci doğa” ise insanlar tarafından yaratılan tüm değerleri içerir.⁶ Yani insani ve toplumsal olan her şey ikinci doğa içine alınır. Bir bütün olarak doğanın bu iki gelişimini karşıt ve tamamen düalist bir zıtlık değil de son derece yaratıcı ve paylaşılan bir “evrim” olarak ele alan hemen hemen tek yaklaşım toplumsal ekolojidir. Buna karşılık çevreciler birinci doğayı ikinci doğa içinde eritme eğilimindedirler. Mistik ekolojistler ise “biyo-merkezci” kavramlarıyla genellikle insanlığın sorunlarını ve ikinci doğayı küçümserler. Ve ilk doğayı “vahşi doğa” olarak yüceltme eğilimi taşırlar. Bu mistik ekolojiler insan türünü evrimsel bir hata, hatta bir “kanser” olarak görürler. Bu şekilde insanlığın tarihi boyunca elde ettiği kazanımlarını lanetleyip yok sayma eğilimindedirler. Hatta o kadar ki tüm kazanımları bir kenara itip ilkel yaşam biçimlerine geri dönmeyi savunanlar da çıkmaktadır. Mistik ekolojistlerin bu tür insan kazanımlarını değersizleştirici düşüncelerinin kökeninde, insana ve insani olan her şeye karşı bir nefret yatar. Akla, bilime, teknolojiye, insan aklına dayanan her şeye nefret.

Bilimin şu anda var olan sömürücü toplumsal matrisi görmezlikten gelinerek *bizatihi* bilime karşı olmak ne denli akılcıdır? Teknolojiyi şu anki yapısıyla değerlendirip teknolojinin her türünün zararlı olduğunu söylemek ve tamamen teknolojiyi ekolojik sorunlardan sorumlu tutmak ne kadar doğrudur? Teknolojinin sadece çevreye zarar vermeye değil çevreyi düzeltmeye de yarayacağını görmezlikten gelmek ne kadar akılcıdır? Akli sadece araçsal akıl olarak

⁵ Murray Bookchin, “Özgürlüğün Ekolojisi”, Ayrıntı Yayınları, 1994, çev: Alev Türker, sh 22-77.

⁶ Murray Bookchin, Toplumsal Ekolojinin Felsefesi, Diyalektik Doğalcılık Üzerine Denemeler, Kabaçlı Yayınları 1996, ‘ikinci basıma önsöz’ s 11.

değil de, nasıl olursa olsun her yönüyle tüm sorunların kaynağı olarak görmek ve *bizatihi* akla saldırmak ne kadar doğrudur? Tüm bu kazanımların-bilim, teknoloji ve akıl- "*ne amaçla*" ve "*nasıl*" kullanılması gerektiği sorusunu sormalıyız, onları tamamıyla reddetmeyi değil. Tabii ki çevreyi tahrip edici teknolojiler vardır. Ancak teknolojinin aynı zamanda insanın doğa ile uyum içerisinde yaşamayı kolaylaştırabileceğini de unutmamalıyız.

Romantizmin ve mistisizmin batağına saplanmak istemiyorsak, soruları doğru sormalıyız. Soru, insanlar doğaya müdahale etmeli mi etmemeli mi sorusu değil; insanlar doğaya "*nasıl*", ne amaçlarla, hangi "*etik temellerde*" müdahale etmeliler sorusudur. Bu soruya verilecek yanıt nasıl bir toplum istediğimiz sorusunun içinde yatmaktadır. Kuracağımız toplumun ve oluşturacağımız etik tavrımızın doğaya tavrımızı ve ona *nasıl* müdahale edeceğimizi belirleyeceğimizi bilmeliyiz. Toplum ile doğayı birbirinden ayrı düşünmek, birisini diğeri içinde eritmekten daha az tehlikeli değildir. Bu düalist veya indirgemeci zihniyetten sıyrılıp "*bütünlükçü*", devingen ve birikimsel bir zihniyete ihtiyacımız var. İnsanın doğadan ayrı olmadığı gibi aynı zamanda *bizatihi* kendisinin ve kazanımlarının doğanın ona bahsettiği yeteneklerin ürünü olduğunun bilincine varmalıyız. Ve nihayetinde bu sahip olduğumuz gücün kendisini ve doğayı yok etme durumuna geldiğini görüyoruz. Ancak yıkıcı olan bu gücün aynı zamanda onarıcı ve yapıcı potansiyelini de görmezlikten gelemeyiz, gelmemeliyiz. Bütün mesele, bu insani duyarlılıklarımızın ve taleplerimizin bilinçli olarak ortaya konulmasıdır. Tabii ki çözüm yolları günlük hayatın *bizatihi* içinden çıkacaktır, adım adım, çoğalarak. Bir düşünürün de dediği gibi " bu uğurda hayal etmeye ve savaşmaya değer".

Toplumsal Ekoloji Nedir?

Bugünkü kâr üzerine kurulu, ya büyü ya öl şiarıyla yol alan burjuva toplumumuzda tabiri caizse yeryüzünün iliklerine kadar işleyen bir yok etme faaliyeti sistemli olarak uygulanıyor. Soluduğumuz havanın,

içtiğimiz suyun, yediğimiz besinlerin sağlıksızlığı, kıyılarımızın, denizlerimizin, göllerimizin derinliklerinin ve neredeyse tüm vahşi doğanın geri dönüşümsüz bir şekilde yok edildiği ortada. Nükleer santrallerin mantar gibi çoğalması, milyonlarca insanın yaşadığı kentleri nükleer atık cehennemine çevirerek, bilinebilen ve bilinmeyen pek çok kanserojen ve mutajen maddelerin çöplüğüne dönüştürmektedir. Tüm bu radyoaktif ve ağır metallerin atıkları doğal çevreyi olduğu gibi insan yaşamını da tehdit edici bir etkiyle karşı karşıya bırakıyor. Bu ölümcül tahribata toplum yaşamımızdaki yerleşim problemlerimizi, emlak spekülörlerini, yoğun trafik sorunlarını, yer altı kaynaklarımızın ve toprağımızın bilinç-

Romantizmin ve mistisizmin batağına saplanmak istemiyorsak, soruları doğru sormalıyız. Soru, insanlar doğaya müdahale etmeli mi, etmemeli mi sorusu değil; insanlar doğaya "nasıl", ne amaçlarla, hangi "etik temellerde" müdahale etmeliler? sorusudur.

li/bilinçsizce yok edilmesini ve daha pek çok şeyi ekleyebiliriz. Tüm bunları dillendirmek sadece bu sorunların kaynağına inip, somut ve kökten çözüm önerileri getirdiğimiz takdirde önem kazanır.

Çağımızın ekolojik problemlerinin tehlikesi ve özü, Bookchin' in dediği gibi, bu toplumun -geçmişteki tüm toplumlardan daha çok- organik evrimi bozuyor ol-

masıdır⁷. Tabii ki insanın bu organik evrimin dışında olmadığını hatırlatmak önemlidir. Daha da önemlisi; doğal evrim tarafından oluşturulan insanın, doğal evrim tarafından kendisine bahşedilen potansiyelleri sonucu önemli bir noktada olduğunun vurgulanmasıdır. Zira artık insan kendini var eden evrim sürecinin yönünü *belirleyebilme* yetisine sahiptir. Yani insanlar şimdi hiç olmadığı kadar hayati bir yol ayırımına gelip dayanmışlardır. Ya bu sistemin temel çelişkilerini görmezden gelip -hiyerarşi sistemi ve sınıfları- var olan yıkıcı sistem içinde yok olmayı bekleyecek; ya da tahakkümü bertaraf eden özgürlükçü demokratik yapılanmalarla oluşan ekolojik bir toplum yaratacaklardır. Başka bir yol yok. İşte Toplumsal Ekoloji, şu anki sınıflı ve hiyerarşik topluma alternatif, *özgürlükçü ekolojik bir toplum hedefler*.

Toplumsal Ekoloji ve Doğa

Toplumsal Ekoloji açısından doğa, bu yazının ilk

⁷ Murray Bookchin, "Ekolojik Bir Topluma Doğru", çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı y. 1996, s.40.

kısımında da bahsettiğim gibi, “var olan” herşey değildir. Doğa giderek genişleyen çok uzun bir farklılaşma süreci olarak görülmesi gereken evrimsel bir gelişimdir. Bu gelişim ne kadar farklı olursa olsun organik olmayandan organige ve nihayet toplumsal olana doğru birikerek çoğalan, evrimsel bir süreçtir. Bu evrim ne vahşi doğada ne de toplumda tamamlanmıştır. Doğayı bu şekilde durağan değil de dinamik bir oluşum olarak ele aldığımızda; doğal ekolojiden bahsedildiği gibi *toplumsal ekolojiden* de bahsedilir.

Evrimsel sürecine bir göz attığımızda; çarpıcı bir şekilde evrim sürecinin basitten karmaşığa ve çeşitliliğe doğru bir yol izlediğini –tabii ki bilinçsiz bir şekilde ve türler arasında karşılıklı bağımlılığın ön planda olduğu dikkati çeker. Daha da önemlisi belki de burada vurgulanması gereken; Bir ekosistemin yaşamının ve sistemin dış etkenlere karşı dayanıklılığın büyük oranda bu çeşitliliğe ve karmaşıklığa bağlı olduğudur. Örneğin; besin ağı şemasını gözünüzün önüne getirdiğinizde bir başlangıç ve bitiş noktası bulamazsınız. Zira bu ağın bitki-hayvan ilişkilerinin büyük memeliler ve mikroorganizmalar gibi çok çeşitli yaratıkları içeren dögüsel bir bağlantılar bütünü olduğunu görürüz. Ağa herhangi bir noktadan girilebilir ve görünür bir çıkış olmadan hareket noktasına geri dönülebilir. Sistem bu haliyle kapalı bir sistemdir (güneş ışınlarınca dağıtılan enerji dışında). Bu besin ağı içindeki bakteri türleri ya da herhangi bir mikroorganizma türü arasında karşılıklı bir bağımlılık ilişkisi vardır. Besin ağı ne kadar karmaşık ise ekosistem o kadar istikrarlı olur. Ilıman veya tropikal ortamlardaki ekosistemleri oluşturan türlerin çeşitliliği ve karmaşıklığı nedeniyle, besin ağından bir ya da iki türün yok olması sistemin istikrarını bütünüyle bozmaz iken; kıraç veya buzul bölgelerdeki basit bir ekosistemde bir türün bile ortadan kaldırılması bu ekosistemde önemli çöküşlere neden olacaktır. Bu noktada asıl vurgulanması gereken, *insan yaşamının çeşitliliğe ve karmaşıklığa ciddi oranda bağlı olduğu ve doğanın bir parçası olan insanın hayatını idame ettirmesinin, organizmaların giderek artan karmaşıklığa ve karşılıklı bağımlılığa doğru ev-*

*rimleşmesine bağlı olduğudur.*⁸ Bu bağlamda insanlığın iradi seçimiyle henüz tamamlanmamış doğal ve toplumsal evrimin yönünü değiştirebilme gücünün ne kadar hayati olduğu ortaya çıkar.

Doğaya Hükmetme Düşüncesi

Ekolojik krizin köklerini araştırmak istiyorsak, **insanın doğaya hükmetme düşüncesinin** ve daha da vahimi bunun bir *gereklik* olduğu varsayımının kökenini araştırmalıyız. Ekolojik krizin nedenlerini ne sadece teknolojiye, ne nüfus büyümesinde, ne halkların sorumsuz tüketiminde ne de doğa üstü bir gücün insanları cezalandırmasında aramalıyız. Bookchin’in de dediği gibi, “*bugünkü ekolojik krizin köklerini bulmak için sadece tekniğe, demografiye, büyüme ve sağlıksız refaha bakmak yetmez; bunların altında yatan ve insan toplumunda sadece burjuva, feodal ve antik toplumda değil, genel olarak sınıflı toplumda değil, bizzat uygarlığın şafağında- hiyerarşi ve tahakkümü üretmiş olan kurumsal, ahlaki ve tinsel değiş-*

melere çevirmeliyiz gözümüzü.”⁹ Gözümüzü bu yöne çevirdiğimizde ise karşımıza dev gibi sorular çıkar: Peki öyleyse, doğaya hükmetme düşüncesinin kaynağı nedir? İnsanın kendi doğasına hükmetmeden dışsal doğaya hükmetmesi olanaklı mıdır? **Toplumsal ekoloji, insanın doğaya hükmetmesi ve sömürmesi gerektiği şeklindeki varsayımın, insanın insana hükmetmesi ve onu sömürmesinden kaynaklandığını savunur.** Yani tersten ele alacak olursak; “insanın doğayı emek potasında *eriterek* özgürleşeceği” varsayımının tersine insanın, ancak doğayla ahenkli bir şekilde oluşturacağı etiksel ve ekolojik bir müdahale ile doğayı *zenginleştirerek* özgürleşebileceğini savunur. İnsanın insan üzerindeki tahakkümünün kökleri patriyarkal aile yapısı içinde erkeğin kadına hükmettiği ve sömürdüğü dönemlere kadar uzanmaktadır. Zamanla toplumsal tahakkümle birlikte ortaya çıkan hiyerarşiler, sınıflar, mülkiyet ve devlet kurumları kavramsal planda insanın doğa ile ilişkisine de aktarıldı. Böylece öznenen nesneye, bir kaynağa hatta alınıp satılır bir metaya dönüşen köleler ola-

⁸ Murray Bookchin, age s 95-125

⁹ Murray Bookchin, Ekolojik Bir Topluma Doğru, s 44-45

rak değerlendirilen insanlar, aynı değerleri doğa ile olan ilişkilerine de aktardılar. Yüzyıllar boyunca hüküm süren bu görüş adeta genetik yapımıza sirayet etti. Bir de şu anki üretmek için üreten, ya büyü ya da öl şiarıyla kar esasına dayalı burjuva toplumu -doğası gereği-, her şeyin haraç mezat olduğu, dolar ve sente endekslendiği bir küreselleşme sürecinde insanlığın doğayla çatışmasını tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar şiddetlendirmektedir. Öyle ki; özel hayatımızdan kamu yaşamımıza, çocuk yetiştirmekten erotik arzularımıza, hatta varolan "radikal toplumsal muhalefetimize" dek, yani toplumsal hayatımızın aklınıza gelebilecek en ücra köşelerine dek bu görüşün etkisinde yaşamaktayız. İnsanın insan üzerinde tahakküm kurduğu ve sömürdüğü, bireylerin artık pazarda alınıp satılan metalara dönüştürüldüğü ve bireysel farklılıkların ve kişiliklerin buharlaştırıldığı bir toplumun sınırları içinde ekolojik krizler çözülebilir mi? Sadece doğal çevreyi koruyan teknikler geliştirmek yeterli mi? Hele hele nükleer santrallerin bizatihi kendi özlerinden kaynaklı ekolojik zararı görmeden kapitalist değil de sosyalist bir yönetimde olması bir şey değiştirir mi? Sadece toplumdaki sömürüyü, ekonomik eşitsizliği ortadan kaldırmak soruna çözüm getirir mi? Toplumsal kurumlarda ve bilinçlerde bir değişim olmadan devrimi düşünmek olanaklı mı?

Toplumsal ekoloji, "doğrudan demokrasi" kurumlarının oluşturulması için çaba sarf eder. Peki şu anda, sadece gücün merkezsizleştirilmesiyle oluşturulacak bir yönetimin her derde deva olacağını söylemek ne kadar akıllıcadır? Özel mülkiyetin ve pazar ekonomisinin etkisi altındaki bu değer(sizlik)ler dehlizinde boğulan bir toplumda, her bireyin hayatının her alanına özgürce müdahale edebileceği ve maddi hayatın tüm araçlarının ortak olarak işletildiği, üretildiği ve "eşitsizlerin eşitliği" ilkesiyle paylaşıldığı özyönetimi savunmaksızın "gücün merkezsizleşmesi"nden medet ummak bir şeyi değiştirir mi? Özel mülkiyetli, hiyerarşik ve sınıflı bir toplumda gücün merkezsizleşmesinin her şeyi kökünden çözeceğini dillendirmek kabaca, safdillik olacaktır.

Toplumsal ekolojinin belki de en önemli yanı ve bu-

radan aldığı güç, "bütünlükçü" bir toplum önermesi ve hedeflemesidir. Gücün merkezsizleştirilmesini, karşılıklı yardımlaşma, indirgenemez asgari, doğrudan eylem, doğrudan demokrasi ve yaşam araçlarının herkesin elinde ve hizmetinde olduğu, çevreyi ve mülkiyeti hiyerarşik olmayan bir tarzda komünal paylaşılan bir toplumun bütünlüğüne yayar. Aksi takdirde, tüm bu "duyarlılıkları" ayrı ayrı ve birbirlerinden kopuk bir şekilde ele alıp, tek başlarına var olmalarını talep etmenin hiçbir şeyi değiştirmeyeceği de açıktır. Daha da vahimi, böyle bir "bütünsüzlük" durumunda bu kavramların içeriğinin boşaltılıp "dile düşmelerine" neden olacağını da belirtmeliyiz¹⁰.

Bu bağlamda Toplumsal ekoloji, şu anki toplumda var olan ve özgürlükçü demokratik gelenekte "potansiyelleri" gereği ele alınan yerel yönetimlerin (belediyeler ve halk meclisleri gibi) yukarıda dile getirdiğim "duyarlılıklar" çerçevesinde yeniden yapılandırılarak, konfederatif bir birlikte oluşturulacak alternatif bir toplum hedefler.

Ekolojik Bir Toplum*

Toplumsal ekoloji, bu gezegen üzerindeki yaşamın geleceğinin, toplumun geleceği üzerinden şekilleneceğini kabul eder. Doğal ve toplumsal olan ve her ikisinin de ötesine geçen ve en iyisini içeren yeni bir senteze ulaşmak zorundayız.

Şimdi yanıtlamamız gereken çok önemli bir soruyla karşı karşıyayız: peki "özgür doğayı" nasıl organize edebiliriz? Toplumsal ekolojiye göre, konfederal olarak birleşmiş özgürlükçü yerel yönetimlerce şehirlerin merkezsizleştirilmesi yani ademi-merkezleşme olmaksızın "özgür doğa" ya ulaşamaz. Toplumsal ekoloji, konfederal özgürlükçü yerel yönetimlerin bölgesel ihtiyaçlarını karşılamak için insani ölçekte düzenlenmiş çok yönlü endüstriyel projelerini, organik tarım şekillerinin kullanımını, güneş, rüzgar, metan gibi diğer enerji kaynaklarını ve ekoteknolojilerin kullanımını amaçlar. Halkın sorunlarına yönelip, beceriyle sorunlarını çözmek ve

¹⁰ Şadi İdem, "Küreselleşme ve yerel yönetimler ve sol", İskenderiye Yazıları, Sayı 25, 2000, sayfa 14-18

* Bu projenin en detaylı çalışmasını Bookchin'in 1992'de yeniden yayınladığı "Urbanization Without Cities" kitabında bulabilirsiniz. Türkçeye "Kent-siz Kentleşme" adıyla çevrildi. Çev. Burak Özyalçın, Ayrıntı y. 1999.

her bireyin her yönüyle kendisini geliştirmesi için boş zamanı amaçlar.

Doğrudan Demokrasi

Ekolojik bir toplumun esinlenişi, vizyonu veya etiği bir yaşam politikası içinde vücut bulmazsa anlamlı olmayabilir. Toplumsal ekolojiye göre, politikanın anlamı; yaklaşık 2500 yıl önce demokratik Atina polisindeki eski anlamı gibi; meclisin yurttaşlarının kararlarına uymadıkları takdirde kolayca geri çağrılabilir koordinatörleri dikkatlice denetleyen kurulları ve vekilleri tarafından yönetimleri ve halk meclislerinde *politika* oluşturulmasıdır. Yani “yönetim”, vekalet verilen ve her an geri çağrılabilen temsilciler tarafından oluşturulmuş konseylerce icra edildiğinde ve “politika”, yerleşik tüm yurttaşlar tarafından yurttaş meclislerinde formüle edildiğinde özde tanımlanan demokrasi, yüz yüze halk meclislerinde toplumun doğrudan yönetilmesidir. Bu talep, doğrudan ve dolaylı olarak, 1793 de Fransız Devrimini son derece radikal bir doğrultuda ilerleten az bilinen Paris seksiyonları (ki bunlar aslında 48 semt meclisleriydi), New England kasaba toplantıları, yurttaşların son zamanlardaki kendi kendini yönetme girişimleri ve kimi ortaçağa özgü kasabalardaki gibi daha sonraları tamamını kapsayacak şekilde oluşturulan demokrasilere ilham vermiştir.

Burada vurgulanması gereken “gücün” bir kişide, zümrede, partide ya da devlette toplanmayıp, mahallelerdeki, köylerdeki, kentlerdeki yurttaşlara “yayılmadır”. Yurttaş olarak her bireyin yüz yüze doğrudan etkileşerek kendi sorunlarını tartışıp “politikalar” üretebilecekleri meclislerin oluşturduğu yeni özgürlükçü yerel yönetimlerin “konfederal” bir yapıda bir arada oluşturacakları bir güç ancak, ulus-devletin karşısında bir alternatif oluşturabilir. Mahallelerde, kasabalarda oluşturulacak “halk meclis”lerinden gelecek olan delegelerin oluşturacağı yasal güçleri bulunmayan, ancak büyük ahlaki güce sahip olan meclislerin kurulması, yerleşimlerde yurttaşların aktifleşmesini sağlayarak yeni bir “politik alan” oluşturulmasına hizmet edecektir. Bu da insanların yerleşimlerdeki ve ulusal düzeydeki her türlü sorun ile yakından ilgilenmelerinin ve aktif olarak yaşamlarına müdahale edebilmelerinin somut ve psişik alt yapısını oluşturacak mekanları bugünden

“kurma” olanağını sağlayacaktır. Bu şekilde bariz bir kitleliliğe sahip olmuş kurumsallaşmış bir delegeler meclisinin temsil gücü azalmış yerel yönetim idaresinin etkinliklerini yakından izlemesi, denetlemesi ve kendi sorunları ile ilgili “halk meclis”lerinde oluşturulan “politikaları” icra etmeleri, yerleşim alanındaki politik havayı son derece değiştirecektir. Bu biçimde oluşturulacak özgürlükçü yerel yönetimlerin bölge ve ulus çapında oluşturacakları konfederal yapılar, aynı etki ulusal düzeye yayılabilir. Toplumsal Ekoloji düşüncesine göre bu şekilde oluşturulacak özgürlükçü ve demokratik konfederal yerel yönetimler ancak ulus-devletin baskıcı ve yabancılaştırıcı etkisini hafifletecek ve bertaraf edilecek bir “güç” oluşturabilir.

Bundan dolayı Toplumsal ekoloji, her yerel yönetimin kasaba ve şehirlerin farklılıklara uyum sağlayan, geri çağrılabilir ve rotasyona tabii vekillerin oluşturduğu konfederal bir özgürlükçü yerel yönetim politikasında, etliğini cisimleştirir.¹¹ Bütün kararların, konfederal kasaba ve şehirlerin halk meclislerinin çoğunluğu tarafından onaylanması gerekir. Burada hiçbir şekilde atlanmaması gereken; politikanın halk meclislerinde yerleşik yurttaşlar tarafından oluşturulacağı ve sadece bu politik kararların seçilmiş vekiller tarafından icra edileceğidir. Seçilmiş vekillerin hiçbir şekilde ve koşulda kendi başlarına “politika oluşturma” yetkilerinin olmadığı unutulmamalıdır. Bu kurumsal süreç küçük kasaba ağlarındaki gibi bir geçiş süreci olarak, dev şehirlerin semtlerinde ve mahallerinde de oluşturulabilir. Geçmişte bu talep pek çok kez New York ve Paris gibi büyük şehirlerde tekrar tekrar önerilmiş ancak, gücün merkezsizleştirilmesinden ziyade merkezileştirilmesi için çabalayan iyi organize olmuş elit gruplar tarafından bozguna uğratılmıştır.

TOPLUMSAL EKOLOJİNİN POLİTİKASI: ÖZGÜRLÜKÇÜ YEREL YÖNETİMCİLİK

Devlet Yönetimine Karşı Politika

Özgürlükçü yerel yöneticilik demokrasi ilkeleri ve uygulamaları ile ilgilenen politik teorilerden biridir. Bununla birlikte, şu anda batı ülkelerindeki Devlet

¹¹ Age 286-360.

ve yönetim sistemlerini gerçek demokrasi olarak gören pek çok teorinin tersine, geleneksel düşünceleri kabul etmez. Aksine, gerçek demokrasi ile cumhuriyetçi devletin kurumları arasında bir gerilimin var olduğunu kabul eder. Tabii ki Cumhuriyetçi Devlet bir çok temsili kurum içerir ve bundan dolayı, diktatörlük veya monarşi gibi diğer devlet tiplerinden daha demokratiktir. Ancak, Devlet sadece bir toplumsal idare sistemi değil aynı zamanda, profesyonel bir zor kullanma sistemidir. Devlet, doğası gereği, yapısal ve profesyonel olarak sıradan insanların üzerinde oluşur ve halktan ayrılır. Devlet polis ve ordu gücünü kullanarak şiddet tekelini elinde tutar. Sıradan insanlar üzerinde güç kullanır ve aldığı kararlar ile sıradan insanların günlük yaşamlarını kontrol eder.

Temsili demokrasi teorilerinin tersine, özgürlükçü yerel yöneticilik devlet yönetimi (Statecraft) ile politikayı birbirinden kesin olarak ayırır. Geleneksel olarak bu iki kavram hemen hemen eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Politika temsili yönetim sisteminin temel bir ögesi olarak kabul edilir.

“Halk” tarafından seçilen bir avuç insan -*politikacılar*- halk adına konuşur, yasama ve yürütme kurumlarında onları temsil eder, *politikayı oluşturur* ve uygular. Bu politikacılar, siyasi partilere bağlı olup, içinde oldukları partinin söylemini dillendirir.

Politikacılar daha çok etkileri dışında var olan zorunlu “güçler sistemi” nin bir parçası olmak için, seçilmek isterler. Bu “güçler sistemi” olarak tanımladığımız şey aslında -büyük paraların hükmettiği - “devlet” ten başka bir şey değildir.

Her parti, “temsil ettiği toplumsal bir kesim” ve o kesimin “haklarını” savunduğu iddiasını taşır. Bu iddia temelinde devleti yönetmeye talip olur. Bu iddia ve talep birleştiğinde devlet yönetimini idare etme, iktidarı ele geçirme ve sürdürme araç/amaç halini alır. Bu durumda bazı insanlar/kadrolar, bazı insanların/kitlelerin haklarının “temsil hakkını” kendilerinde bulduklarından, onlar adına düşünme ve onların “iyiliği için” bir şeyler yapma ve onları “yönetme” hakkını da meşrulaştırırlar. Parlamentarizm ve siyasi parti içinde bu yapı ve eğilim keskin bir hal alır.

Siyasi partilerin, politik görüşlerini paylaşan yüce gönüllü insan gruplarına ihtiyacı yoktur. Kendileri için devlet gücünü kazanmak isteyen adaylar aracılığıyla, etkin olmaya çalışan yukardan aşağıya olmuş bürokrasiye ve hiyerarşik bir yapılanmaya sahiptir. Tüm siyasi partiler devlet iktidarını elde etmek için bir birleri ile yarışır. Ve gerçekten bazı spesifik konularda bir birlerinden farklı görüşleri de olabilir. Ancak hepsi de *Devlet'in varlığını onaylar ve onun kuralları ve kurumları içinde çalışmayı kabul eder. Her parti iktidarın dışında iken Devlet'in "gölgesi" gibidir. İktidara gelecekleri günü beklerler. Bu sistem politikasını tanımlamak gerekirse buna "Devlet Yönetimi" demek yerinde olacaktır*¹².

Bir yurttaş olarak kendi yaşamının kontrolünü elinde tutan sıradan insanların tersine, Devlet yönetimi için yurttaşların güçlerinden feragat etmelerini gerekir. Yurttaşlar kendi kendilerini yönetmekten aciz ve çocukmuş gibisine bir “seçmene” ve “vergi mükellefine” indirgenir. Politikaya katılmaları ise belirli periyotlarda yapılan seçimlere katılıp oy kullanmaları ile sınırlıdır. Seçimler dışında politika oluşturma ve icra işine hiç katılmazlar. Böylelikle, yurttaşlar bu iktidar sisteminde yaşamları üzerinde hiçbir söz hakkı olmayan, basit bir figüran olmanın ötesine geçemezler.

Doğrudan Demokrasi Olarak Politika

Geleneksel anlamda, politika ve devlet yönetimi sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılırlar. Ancak politika devlet yönetimi olmadığı gibi, devlet yönetimi de doğası gereği politik değildir.

Ulus-devlet oluşmadan önce, Politikanın anlamı aktif yurttaşların katılımcı kurumlar aracılığıyla, yaşadıkları toplumun sorunları ile ilgilenmeleri ve kendi kendilerini yönetmeleri anlamına geliyordu. Devletin tersine, politika doğrudan demokrasiyi ifade ediyordu. Özgürlükçü yerel yöneticilik’in önerdiği de, yurttaşların yüz yüze oluşturdukları kurumlar yoluyla-özellikle yurttaş meclisleri aracılığıyla- yaşamlarının her düzeyinde söz sahibi olmaları, yaşamlarını kontrol edebilmeleri ve kendi kendilerini yönetmeleridir.

Politika kelimesi etimolojik olarak yunanca olup

¹² Janet Biehl, ‘The Politics of Social Ecology-Libertarian Municipalism’, 1998, Black Rose Books, s 4

polis'ten türemiştir. Atina polis'inde doğrudan demokrasi bir gerçeklikti. Atinalılar Solon, Cleisthenes ve Pericles gibi sözcüleri ile, tüm yetişkin Atinalıların kamusal alana katılabilmelerine olanak sağlayan kurumlar yaratmışlardır.¹³ Böylece iktidar bir grup aristokratik zümreden yurttaşlara yayıldı. Ne yazık ki yine de, kadınlar, köleler ve yabancılar politik yaşama dahil edilmiyordu.

Antik Yunanlıların politik yaşam kavramı, günümüz batı "demokrasileri" ne alışmış kişilerin anladığından farklıdır. Antik yunanlılar her yunan erkeğinin doğuştan politik bir varlık olduğuna inanmaktaydı. Onlar için politika yapmak, insanın doğasında olan bir şeydi. Bir erdem göstergesiydi. Politik alana katıldığı oranda insanların özgür olduklarına inanılıyordu. Günümüzde devlet iktidarına katılan ve devlet yönetim mekanizması içinde var olan profesyonellerin tersine, Atinalılar kendi kendilerini yönettikleri bir sistem içinde ve bilinçli olarak bu eylemin amatör karakterini yüceltiyorlardı. Genellikle her hafta düzenli olarak toplanan yurttaş meclisleri ve kalabalık jürilerden oluşan yargı sistemleri geniş katılımı olanaklı kılıyordu. Bu tür kamu görevlerine çok sayıda yurttaş arasından, kura veya seçim ile insanlar belirleniyor ve sıklıkla rotasyon uygulanıyordu.

Peloponnes savaşından sonra Atinalıların doğrudan demokrasisi zayıfladı. Roma imparatorluğu döneminde ve sonrasında, demokrasi fikrinin kendisi, "ayaktakımı yönetimi" (mob rule) olarak nitelendirildi. Ancak halkın kendi kendini yönetmesi olarak politika fikri asla bütünüyle tarih sahnesinden silinmedi. Tersine, bu iki fikir ve gerçeklik yüzyıllar boyunca ve günümüze dek süregeldi. Orta çağ Avrupa'sının bazı kasaba merkezlerinde, New England da, Devrim dönemi Paris'te ve pek çok yerde yurttaşlar yaşamları ile ilgili problemleri tartışıp çözmek ve toplumu yönetmek için bir araya gelmişlerdir. Bu denemeler her zaman merkezi iktidar ile çatışma içinde olmuştur. Merkezde krallar, prensler ve papa merkezi iktidarı kullanmışlar ancak yerel düzeyde kasabalarda, köylerde ve mahallelerde insanlar kendi yaşamlarını kontrol etmişlerdir.

Bununla birlikte tarihte ideal bir doğrudan demokrasi örneği yoktur. Antik Atina demokrasisini ele alacak olursak, büyük oranda patriyarkal ve diğer baskı unsurları tarafından kısıtlanmış olduğunu söyleyebiliriz. Kadınlar, köleler ve yabancılar politik alanın dışında tutuluyordu. Ancak bu yetersizlikleri nedeniyle Atina demokrasisinin terk edilmesi gerektiği yada geliştirilemeyecek bir yapıda olduğunu ileri sürmek kesinlikle yanlıştır. Tüm bu yetersizliklerine karşın yurttaş meclislerinde oluşan politik alan üzerinde temellenen Atina demokrasisi, ne parlamenterdir ne bürokratik, ne merkeziyetçi nede profesyoneldir ancak, demokratik ve politik özelliğe sahiptir.

Devlet yönetimi (statecraft); devletin kurumların ve bu kurumların himayesinde yaşayan insanların ve halkların, "profesyonel" olarak yönetme işiyle uğraşan – seçilmiş ya da atanmış – kişiler tarafından yönetilmesi-idare edilmesi- anlamındadır. "Politika" ise -antik Yunan'daki anlamına sadık kalarak- insanların birey – yurttaş – olarak kendi kurdukları halk meclislerinde ya da yapılarda doğrudan kendi hayatları ve toplumsal meselelerde söz sahibi oldukları bir eylem biçimi, yaşam alanı ve tarzıdır.

Bu ayrımında, "devlet yönetimi" nde, bugün "politikacı" olarak bilinen seçilmiş ya da atanmışların oluşturduğu bir yapı ile genel olarak yönetilen ve edilgen olan bir kitle göze çarpar. "Politika" da ise katılım ve doğrudan eylem ile hayatına doğrudan müdahale edebilen etkin insan –yurttaş- öne çıkar. Bu iki durum birbirleriyle uzlaşmaz şekilde karşı karşıyadır. Devlet yönetimi merkeziyetçi, otoriter, oligarşik ya da monarşik, hiyerarşik, seçkinci, gücü bir elde toplayan ve temsili öğeler ile beslenirken; politika, demokratik, özgürlükçü, hiyerarşik olmayan, gücü dağıtan ve yayan duyarlılıklardan beslenir. Devlet yönetiminde yurttaş bir seçmene ve vergi mükellefine indirgenirken aslında özgürlüğü sadece seçimlerde hatırlanan ve sandığa oyunu attığı andan itibaren özgürlüğü "buharlaşan" edilgen bir seçmene indirgenir. Politikada ise her insan, hayatında ve toplum yaşamında söz sahibi olan, hayatını yönetebilecek potansiyeli olan aktif bir yurttaş olarak belirir.

Politikanın yeniden oluşturulması

Politik tarihe baktığımızda Ulus-devletin yükselişi ve

¹³ Janet Biehl, age., s 6

konsolide olması ile merkezileşen iktidarın kamu katılımının yerini almaya başladığını görürüz. Bölgelerin ve yerellerin denetimi devletlerin kontrolüne geçti. Bu yayılım ilk olarak monarkların ilahi kudretleri ile bezendi. Ardından, 19yy başlarında cumhuriyetçi devletin kurulması ile birlikte, kongreler ve parlamentolar gibi "temsili" kurumlarıyla ile bu yetkiler ve kudret sahte bir dış görünüm ile devlete mal edildi. Aynı dönemde bu temsili kurumlar devletin elit, paternalist ve baskıcı doğasını adeta bir pelerin gibi örttü. Halen günümüzde batının ulus-devletlerinin demokrasileri, "pürüzsüz" "demokrasi" olarak gösterilmektedirler. Ulus-devletin politikayı yok eden doğası hala parlak yıldızlı bir pelerin tarafından örtülmektedir.

Özgürlükçü yerel yönetim projesi, bir bütün olarak toplumun ve toplulukların sıradan yurttaşlar tarafından yönetilmesini olanaklı kılacak, doğrudan demokrasi kurumlarının oluşturulması ve bunların yaygınlaştırması projesidir. Bu eski anlamına bağlı olarak politikanın yeniden hayata döndürülmesi demektir. Hiçbir şekilde, *yurttaşların cumhuriyetçi Devlet sürecine katılımlarını genişletmek* anlamına gelmemektedir. Hatta inisiyatif ve referandum gibi araçları kullanmayı yaygınlaştırmak, Ulus-devletin "demokratikleşmesi" amacını dillendirmek anlamına hiç gelmez. Kısacası özgürlükçü yerel yöneticilik, demokratik reformlar yapmaya çalışarak Devletin üzerindeki "demokratik" peçeye nakış işlemeye çalışmaz.

Özgürlükçü yerel yöneticiliğin amacı, yok olmuş olan kamusal alanı yeniden canlandırıp yeni bir politik alana dönüştürmek ve pasif seçmenlerin ötesinde aktif yurttaşlar oluşturmaktır. Özgürlükçü yerel yöneticilik, aktif yurttaşlar tarafından oluşturulan mahalle ve kasaba meclis toplantılarında yurttaşların iktidarını kurumlaştırarak, radikal anlamda, politikanın köklerine geri döner, doğrudan demokrasiyi diriltir ve yayar.

Özgürlükçü yerel yöneticilik yerel yönetimlerin -burada özellikle belediyelerden bahsediyorum- potansiyel olarak özgürlükçü kurumlar olduğunu düşünür. Tabi ki günümüzdeki yerel yönetimler çok geniş büyüklüklere ve yasal statülere sahip yapılar durumundadır. Küçük kasabalar ve köylerden İstanbul gibi metropollere kadar değişen büyüklükte yerleşim a-

lanlarında yaşamaktayız. Ancak yine de bu durum yerel yönetimlerin doğrudan demokrasinin oluşması ve yayılması için yeni bir politik alan geliştirme potansiyelini ortadan kaldırmaz. Eğer yerel yönetimlerin politik potansiyellerini gerçekleştirmek istiyorsak, var olan büyük kentleri yerinden yönetilebilir ölçüle-re sahip yerel yönetimlere bölerek küçültmeliyiz.

Yerinden yönetim(desantralizasyon) hiçbir şekilde demokratikleştirmeden ayrılmaması gereken bir kavramdır. Zira onun potansiyel olarak devrimci karakterini oluşturan özellikle doğrudan demokrasinin kurumlaşması için gerekli koşulları yaratabilmesidir.

Yerinden yönetimin iki önemli şekli mevcuttur. Bunlardan en önemlisi "kurumsal yerinden yönetim" diğeri ise "fiziksel yerinden yönetim"dir. Fakat şunu hiç unutmamak gerekir ki; fiziksel dediğimiz desantralizasyonun inşası epey uzun yıllar alabileceği için bu iki yapının aynı anda olmasını bekleyerek mücadeleye girişmek, hareketi atalet ve hatta çıkmaza sokabilecek bir durumdur. Fiziksel desantralizasyon yaşanmışlıklar ve çeşitli ortaklıklar üzerinden gelişebilecek bir düzenlemedir. Temel olarak yerel yönetimin altyapısı ve arazisi ile ilgili bir kavramdır.

Önemli olan ve hemen daha kolay yapılabilecek olan ise kurumsal desantralizasyondur. Bu, insanların yerleşim alanlarında kendi kendilerini yönetebilecekleri ve politika oluşturabilecekleri şekilde kentin yönetim yapısını düzenlemeleri demektir. Büyük kentlerde yapılacak kurumsal desantrali-zasyon ile iktidar merkezi, kent merkezlerinden mahallelere ve küçültülmüş olan yerel yönetimlere kayar. Buralarda insanlar kendilerini ilgilendiren her konuda yerel, bölgesel veya uluslararası sorunlar hakkında politika oluşturmanın alanlarını kurarlar. Yani yeni bir politik alan için zemin hazırlanmış olur. Buralarda belediyeler devreye girer. Mahallelerde ya da semtlerde oluşturulacak halk meclislerinden oluşacak olan belediyeler bu anlamda potansiyel olarak doğrudan demokrasinin politik alanını oluşturabilecek kurumsal yapılardır.

Yerinden yönetimin kent yaşamının tüm kurumları için uygulanması çok önemlidir. Kentteki dev müzeler ve tiyatro merkezleri gibi kültürel yapıların yerini her mahallede kurulacak küçük müzeler ve tiyatrolar

almalıdır. Üniversiteler öğretim ve araştırma merkezleri olarak hizmetlerine devam etmelidir. Ancak her mahalledé bir üniversite kurulması ise gereksiz ve pratik olmayan birşeydir. Büyük hastaneler yerine küçük klinikler ve sağlık ocakları ile birinci basamak sağlık hizmetleri geliştirilerek sağlık toplumsallaştırılmalıdır. Bu kurumların kontrolleri özel mülkiyetten kurtarılmalı, buldukları yerleşimdeki topluluğun kontrolüne verilmelidir. Böylelikle, toplumsal politik yaşamın diriltilmesi için gerekli olan kurumsal düzenlemeler ile, pisişik ve toplumsal yaşamın içiçe işlenmesinin ve geliştirilmesinin yolu açılacaktır.

Toplumsal Ekoloji ve Seçimler

Toplumsal ekolojiye göre, Devlet yönetimine talip olunan genel seçimlere katılmak ile yerel seçimlere katılmak- özellikle bilinçli olarak devlete karşı çıkan özgürlükçü bir hareket açısından- aynı şey değildir. Kentler ve Devletler bütünüyle farklı iki gelenekten gelişmişlerdir. Tarih çoğu kez, kentler ve devletlerin iktidar mücadelesine sahne olmuştur. Devlet'e karşı mücadele etmeyi ve yerel yönetimi demokratikleştirmeyi amaçlayarak yerel seçimlere katılmak, Devlet'e karşı mücadele etmek demektir.

Pek çok bireyci anarşist seçimlere girmeyi reddeder. Onlar için Devlet yönetimine talip olunan genel seçimlere katılmak ile yerel seçimlere katılmak aynı şeydir. Onların gözünde, yerel seçimlere katılmak da Devlet'in bir parçası olmak anlamına gelir ve yurttaşların kendi kendilerini yönetebilecek potansiyele sahip yerel yönetim ile Ulus-Devlet'i yönetmek bir birlerinden farklı değildir. Bu yüzden, Devlet karşıtı olmak her türlü seçimi reddetmeyi gerektirir.

Açıkça bu anarşistlerin toplumu, toplumsal alan, Devlet ve politik alan olarak değerlendirmediklerini görebiliriz. Büyük bir kafa karışıklığıyla Devlet ile politik alanı eş anlamlı olarak kabul edip, her ikisini de yadsırlar. Böylelikle toplumu devlet/politik alan ve toplumsal alan olarak değerlendirdiklerinden, onlara göre Devlet'e karşı mücadele etmek, kooperatifler gibi alternatif sosyal gruplar ile toplumsal alanı genişleterek mümkün olacaktır, politik alanı genişleterek değil.

Yerel seçimler

Özgürlükçü yerel yönetimler, yerel seçimlere katılmayı kabul eder ancak, Devlet yönetimine talip olunan genel seçimlere katılmayı reddeder. Buradaki asıl amaç,devletin iktidarına ve etki alanına karşı aktif yurttaşların oluşturduğu yurttaş meclislerini kurup yaygınlaştırmak ve böylece kenti ve toplumu değiştirmektir.

Özgürlükçü yerel yönetim adaylarının asıl amacı ivedi bir zafer kazanmak değildir. Seçim çalışmaları her şeyden önce bir eğitim süreci olarak kabul edilmelidir. Yurttaşlara özgürlükçü yerel yöneticilik fikrinin anlatılacağı bir okul olarak algılanmalıdır.

Her seçim kampanyası bölgenin ve genel olarak toplumun sorunlarına yönelik grubun fikirlerini ve önerilerini özetlediği belge ve bilgileri gerektirir. Bu belgelerde ve dillendirilecek konuşmalarda sadece güncel sorunlara yönelik önerileri ve talepleri dile getirmek yeterli değildir, aynı zamanda uzun dönemde yapılması düşünülen hedefleri de anlatmak ve savunmak gereklidir. Ancak şunu unutmamak gerekir ki, sadece doğrudan demokrasi hedefini dillendirmek bir şey ifade etmeyecektir. Şu anki sorunlardan ve çözüm önerilerinden yola çıkarak adım adım neler yapılabileceği de önerilebilmelidir. Bunun için hemen gerçekleşmesi istenilen acil talepleri net olarak ortaya koymak gerekir. Ardından bu talepler üzerinden toplumu radikal bir şekilde dönüştürebilecek uzun dönemli amaçlara da vurgu yapılmalıdır.

Özgürlükçü yerel yöneticilik reformist değil devrimci bir hareket olduğu için, amaçları var olan sistemi reforme etmeye yönelik olmamalı, şu anki toplumun yerine özgürlükçü bir toplum yaratmaya yönelik olmalıdır.

Program terimlerini kullanacak olursak; kısa dönemde hemen yapılmasını önerdiğimiz hedeflere minimum, uzun dönemdeki hedeflere ise maksimum hedefler diyebiliriz. Minimum hedefler var olan sistem içinde hemen gerçekleştirilebilecek talepleri içermelidir. Maksimum hedefler ise, tersine, daha genel olup, ussal bir toplumu kurmaya yönelik olmalıdır. Yalnız bir şeyi önemle vurgulamak gerekir ki; minimum talepler maksimum taleplere evrilebilecek potansiyellere sahip olmalıdır. Evrilmek ve potansiyel ke-

limelerinin altını çizmek gerekir. Ayrıca önerilecek program toplumsal alternatifler yaratıp yaygınlaştırabilecek nihai hedefe yönelebilecek dönüşüm önerilerini de içermelidir. Kısaca, önerilecek minimum hedef gerçekleştirildikten sonra derinleştirilip yaygınlaştırılabilir ve daha genel bir maksimum talebe dönüşebilme potansiyeli taşımaktadır.

Minimum ve maksimum hedeflere örnek verecek olursak; "yurttaş meclisleri kurarak kentin bir bölgesini değiştirme", minimum bir taleptir. Bu talep, meclisler oluşturulduktan ve yaygınlaştırıldıktan sonra uzun süreli maksimum bir hedef olan "doğrudan demokrasiyi" kurmaya evrilebilecek bir taleptir.

Diğer bir minimum talep "o bölgede dev marketlerin ve satış mağazalarının yaygınlaşmasına son vermek" olabilir. Maksimum hedef ise Pazar ekonomisi yerine kârın değil, gereksinimlerin yönlendirdiği moral ekonomiyi oluşturmak olabilir. Geçiş dönemi için ise programda başlangıçta yerel yönetimlere ait işletmelerin yaygınlaştırılması ile pazar ekonomisinin etkisi sınırlandırılabilir.

Başka bir minimum talep ise, "sulak alanları" korumak "ekolojik bir toplumu yaratmakla" ilişkili olabilir. "kadınlar için sığınma evleri kurma" talebi, bir bütün olarak toplumun "sosyal adalet" talebinin bir parçası olabilir.

Şunu unutmamak gerekir ki özgürlükçü yerel yönetim grubundan kent konseylerine seçilen "aydın" adaylar, kent yönetiminin daha ilerici ya da daha çevreci olması için var olan kent yönetiminde düzenlemeye bulunmaya çalışmaz. Böyle bir çaba kısa dönem içinde, hareketin yurttaş meclisleri yaratıp yaygınlaştırma çabasını; uzun dönemde ise, toplumu dönüştürme talebini nötralize edebilecek reformist bir davranış olacaktır. Daha ziyade, adaylar sık sık hareketin maksimum amacı olan doğrudan demokrasinin yerel yönetimlerde ve çevresinde yaratılması amacını vurgulamalı ve yurttaş meclislerinin oluşturulması için çaba sarf etmelidir, bürokrasi kalesinde oturup onların yerine karar vermeye değil.

Halk Eğitimi Olarak Kampanya

Toplumsal ekolojiye göre seçim kampanyaları bir eğitim süreci olarak görülmelidir. Ancak bu halk eğitimi sadece seçim süresince değil, yılın diğer

günlerinde de sürdürülmelidir. Burada kullandığımız 'eğitim' süreci ile, *öğretenin öğrendiği, öğrenenin öğrettiği tarza bir etkileşim sürecini* kastetmekteyiz. Yurttaşlar ile doğrudan yüz yüze yapılan görüşmelerde röportajlarda ve ya konuşmalarda minimum ve maksimum hedefler anlatılmalı yurttaş meclislerinin yaratılması ve doğrudan demokrasi üzerine vurgu yapılmalıdır. Özgürlükçü yerel yönetimin adayları seçime kişisel düşünceleri ile değil, grubun içinde bulunduğu platformun aldığı kararlar ve fikirleri dillendiren bir sözcü olarak girer. Bir konuda onay verip vermemesi bireysel tercihiyle bağlı olmayıp grubun aldığı ortak karar doğrultusunda olmalıdır. Özgürlükçü yerel yöneticilik başarısını seçimlerde aldığı oy ile ölçmemelidir. Toplumu dönüştürmek bir amaçsa (ki özgürlükçü yerel yöneticiliğin asıl amacı budur.) bir toplumun politik ve demokratik bilinci yükseldiği zaman ancak, hareket başarıya ulaşmış demektir. Ve o zaman Özgürlükçü yerel yönetim adayı gerçek anlamda kazanmış demektir. Eğer yurttaşlar bir Özgürlükçü yerel yönetim adayı seçiyorlarsa şu net olarak bilinmeli ki bu, o kişi sadece beğenildiği için değil, seçmenlerin hareketin fikirlerini paylaşmalarından dolayıdır.

Genel Seçimler

Antik dönemden günümüze değin tarih eğer bir şeyler gösterdiyse o da, Devler iktidarının bir canavar gibi kendisine bulaşan her şeyi soğurup yozlaştırdığıdır.

Devlet kurumlarına seçilen bir kişi idealist amaçlarından bağımsız olarak, Devlet'in kurumları içinde amansızca yeniden biçimlendirilir. 1970 sonlarında ve 1980 başlarında, dünyanın pek çok yerinde teker teker Yeşil partiler kurulmaya başlandı. Bu partiler ve hareketler tabana dayalı demokrasi ve doğrudan demokrasi talepleri ile daha özgür bir toplum ve dünya amacını şiar edinmişlerdi. Avrupa'da kurulan bir çok Yeşiller partisi başlangıçta halkın ilgisini gördü. Bu partiler sadece yerel değil, ulusal ve federal seçimlere de katıldılar. Dillendirdiklerine bakınca, daha geniş halk kitlelerine düşüncelerini anlatmak ve eğitim vermek amacıyla devlet kurumlarını kullanacakları anlaşılıyordu. Hiçbir şekilde, hiçbir güç onları Devlet'e hizmet etmeye zorlayamayacaktı. Hareketin ilkelerini daha az unutan diğer üyeler, bir kez yeşil aday seçilince hiyerarşiyi ortadan kaldırabileceğini ve iktidarı tepeden aşağıya çekip daha küçük

yerel birimlere daha fazla yetki vererek iktidarı yayabileceklerini ifade ediyorlardı.

Daha sonra Devlet kurumlarına seçilen pek çok aday "politik" kariyer ve imtiyazlarının rüzgarına kapılarak, çabucak yerinden yönetim ve tabana dayalı demokrasi ilkelerini unuttu. Diğer geleneksel burjuva partileri ile koalisyon kurdular. Tüm bu ilkelerden sapmalar hatırlatıldığında çoğu kez, halkın eğitimini ve bilincini yükseltmek için böyle davrandıkları mazeretini dile getirdiler. Seçilen yeşil adaylar, bu gibi mazeretler öne sürerek daha fazla prestij kazanmaya ve kurumun gelirlerinden yararlanmaya başladılar.

Böylece Devleti reforme etmeye çalışan "yeşile boyanmış" bir yasama memuru gibi çalışarak kapitalizmin halklar ve çevre üzerindeki etkisini hafifletmeye çalıştılar. Radikal bir bakış açısıyla Devlet'e ve kapitalizme karşı halkı eğitime amaçlarından vazgeçtiler. Tersine daha fazla üye ile Devlet yönetimine girdikçe, partiler ve programları daha az radikal oldu. Yeşil temsilciler devletin yaptığı etkileri reforme ederek Devlet'i daha insani ve halkın ihtiyaçlarına saygılıymış gibi göstermeye başladı.¹⁴

Bu şekilde Yeşil partilerin radikalliklerini kaybetmeleri istisnai bir durum değildir. Tarihsel olarak, pek çok ilkeli devrimci liderlerin çok azı Devlet iktidarının yok edici etkisine karşı muhalefet edebilmişlerdir. Sıklıkla, kendilerine sosyalist, komünist hatta anarşist diyen devrimci liderlerin çoğu, Devlet kurumlarındaki yolculukları sonucu ahlaki ve politik ilkelerini yitirmişlerdir.

Devlet yönetimi içerisinde varolmak devlet kurumları içerisinde "eğitim" yapmayı kabul etmek demektir, devlet karşıtı radikal bir politika içerisinde halkı eğitmeyi değil. Ayrıca bu, devlet iktidarının sürdürülmesine hizmet eder, bir halk demokrasisinin genişlemesine değil. Hatta bu durum desteklediklerini iddia ettikleri yeniden dirilen halk demokrasisine karşı devlet otoritesinin ve iktidarının gelişmesine yardım edecektir.

Yerel seçimlere katılmaya kabul etmenin genel seçimlere girmeyi de gerektirdiğini düşünenler genel-

likle seçilen mevkiinin büyüklüğü ile orantılı olarak etkinliğinin de artacağını düşünmektedirler. Buna bağlı olarak reformist bir parti ile birleşerek seçim kampanyası yürütenler, bu ittifakın özgürlükçü düşüncelerinin daha geniş halk kitlelerine ulaşmasının bir yolu olacağını söylemektedirler. Hareketin üyeleri birbirlerine sık sık devlet kurumlarını ele geçirmenin bir araç olmadığını hatırlatacaklar ve görünüşte devleti "iyileştirmeye" çalışarak ona insani bir yüz vermeye uğraşacaklardır.

Özgürlükçü yerel yöneticilik, bunun tersine radikal ve özgürlükçü kent kurumlarının oluşturulmasını önererek mücadele eder, varolan baskıcı bir kurumu kendine mal ederek değil. Devlete karşı yapılacak olan mücadele hareketin başlangıcından varoluşunun her anını içerecek şekilde devlete karşı mücadele etmelidir. Yerel yönetimler konfederasyonları, mülkiyetin yerel yönetimlere devredilmesi ve doğrudan demokratik bir politikanın oluşması için mücadele etmek bütünüyle yeni bir toplum kurmaya yönelik olmalıdır reformist zaferleri kazanmaya değil. Eğer hareket devrimci *komünlerin komününü* yaratacaksa devlete karşı doğrudan demokratik bir iktidar olarak ikili güç yaratmak için her daim mücadele etmelidir.

Politik Alanın Bir Parçası Olarak Ekonomi

Toplumsal ekoloji, sadece özgürlükçü bir politika değil aynı zamanda özgürlükçü bir ekonomi de önerir ve geliştirir. Bookchin'in önerdiği "ekonomik" yapılanma düşünceleri kendisinin de belirttiği gibi belki de en karmaşık olan önerisidir.

Özgürlükçü yerel yöneticilik, yerel yönetimlerin ekonominin denetimini ele almalarını önerir. Tabi ki ekonomiden bahsedince "mülkiyet" ve "mülkiyetin denetimi" sorununa nasıl yaklaşılacağı hayati bir mesele haline alır. Tarihsel olarak modern radikal hareketlerin bu konuda temel iki görüş ileri sürdükleri görülür. Marksizmin ve reel sosyalizm denemelerinin öne sürdüğü toprağın ve sanayinin *kamulaştırılması*, bir diğeri ise genelde şu anda sendikalist - anarkosendikalist ya da kollektivist de diyebileceğimiz düşüncelerden beslenen yukarıda bahsedilen kaynakların "işçi denetimine" verilerek *kollektifleştirilmesidir*. Anarşistlerin de vurguladığı gibi *kamulaştırılmış bir ekonomi* devletin varlığını gerektirir. Ayrıca ekonominin tepeden "planlanıp"

¹⁴ Janet Biehl, 'From Movement to Parliamentary Party: notes on several European Green Movements', Society And Nature Volume 1, no.3, pp 158-180, 1993

“yönetilme” gerekliliği ekonomik bürokrasilere kaynaklık oluşturur.

Kamulaştırmaya karşı olan sendikalist düşünceler tarafından şekillenen ve savunulan “işçi denetimi”nin de ciddi sınırlılıkları vardır. Kolektif bir işletmenin zorunlu olarak bir komün olacağını söyleyemeyiz; hatta böyle bir işletme bakış açısı itibarıyla komünist de olmayabilir. Bu güne değin işçi denetiminde olan çok sayıda işletme kapitalist bir şekilde çalıştı; kaynaklar, müşteriler ve kâr gibi meselelerde kapitalist sistemin yasalarına tabi olup kapitalistlere benzer biçimlerde hareket ettiler. Aslında bu tür işletmelerin temel özelliği daha az ya da daha çok iyi niyet taşımalarından bağımsız olarak, özelleşmiş bir çıkar haline gelmeleridir. Bu yüzden tür olarak kapitalist işletmelerden farklı değillerdir. Kapitalist sistemin “büyü ya da öl” mantığına sapanan işletmelerde “büyüme” zorunluluğu, daha fazla kar elde etme güdüsü etik değerlerin yerini alır. Böylece kapitalist sistem içinde “özelleşmiş” çıkarların oluşmasına neden olacak yapılanmalara yatkınlıkları düşünüldüğünde, işçi-denetiminin kast ya da özelleşmiş meslek gruplarının arasındaki ayrımı ve çatışmayı doğurma tehlikesiyle karşı karşıya kalırız. Bu şekilde oluşturulmuş kolektif mülkiyet çok kolay bir şekilde “oligarşik ekonomik korporasyonlara” dönüşebilirler. Bu da geleneksel ekonominin yeniden özel mülkiyete açılması anlamına gelir.

Özgürlükçü yerel yöneticilik, ekolojik yönelimli akılcı bir toplumsal vizyon eşliğinde, bütünlüklü bir ekonomi önerir. Tarım ve sınai üretimle ilgili politikalar ve somut kararlar yurttaşlar tarafından, yüz yüze toplanılan meclislerde alınır. İnsanlar işçiler, çiftçiler, teknisyenler ya da profesyoneller olarak değil, mesleki uzmanlıklarına bakılmaksızın üretim etkinliklerinin yönlendirilmesinde yer alacak yurttaşlar olarak bu meclislere katılırlar. Özelleşmiş statü çıkarlarını değil, genel insani çıkarları dile getirirler.

Ekolojik bir toplum bu şekilde toprağı, fabrikaları, atölyeleri ve dağıtım merkezlerini kamulaştırmak ve kolektifleştirmek yerine, ekonomisini yerel yönetime dönüştürür ve diğer yerel yönetimlerle bir araya gelerek kaynaklarını bölgesel bir konfedere sisteme dahil eder. Toprak, fabrikalar ve atölyeler bir ulus-devlet veya mülkiyetçi bir çıkar geliştirebilecek olan işçi-üreticiler tarafından değil, özgür toplulukların

halk meclisleri tarafından denetlenecektir. Bir anlamda herkes öz çıkarını düşünen bir ben, sınıfsal bir varlık, ya da özelleşmiş bir “kolektif”in parçası olarak değil, bir yurttaş olarak iş görecektir.¹⁵ Böylece *konfederal özgürlükçü yerel yönetimlerin oluşturacağı ekolojik bir toplumda mülkiyet nihayetinde ne devletin, ne özel sermayenin, ne de partininindir, halkındır. Toplumsal ekoloji bakımından mülkiyet çıkarları herkesi kapsar.*

Ekonominin yukarıdaki duyarlılıklar çerçevesinde yeniden kurulması ekolojik akılcı bir toplum için vazgeçilmez bir maddi temel oluşturur. Ekonominin yüz yüze oluşturulan meclislerde yurttaşlar tarafından denetlenmesi ve üretim politikalarının belirlenmesi sayesinde mesleki farklılıkların özel çıkarlarını da bertaraf etmekle kalmaz, aynı zamanda yaşam için gerekli malları ve üretim araçlarını da ortak kullanıma açar. Bu “eşitsizlerin eşitliği” ilkesi doğrultusunda oluşturulmuş olan “herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre” düsturunu da kamu yaşamının içinde kurumsallaştırmak demektir.

Bookchin’in de dediği gibi: ancak “adım adım yerel yönetimlerin (belediyelerin ya da halk meclislerinin) yeniden yapılandırılması, gücü yurttaşlara yayıp daha geniş ağlar ile konfederasyon oluşturmaları, cumhuriyetçi temsili öğelerin, doğrudan demokrasiye katılan yurttaşlara dönüştürülmesi- bunların tümünün başarılması oldukça uzun bir zaman alabilir. Sonuçta onlar tek başına potansiyel olarak insanın insan üzerindeki tahakkümünü bertaraf edebilirler, ve bu şekilde yaşamın daha gelişmiş biçimlerini destekleyen biyosferin varlığını tehdit eder ölçüde çoğalmış ekolojik sorunlarla ilgilenebilirler.”¹⁶

Belki de şimdi hiç olmadığı kadar, kuvvetli ve topyekün, tüm insanların yüreklerini sarsacak şu çağlığı yinelemenin zamanıdır:

Gül, burada raksetmelisin!

¹⁵ Burada anlatmaya çalıştığım “ekonomik” düşüncelerin karmaşıklığından dolayı, Bookchin’in düşüncelerini mümkün olduğu kadar aynen aktardığımı ifade etmeliyim. Temel görüşleri ve “toplumsal ekolojik” bakış açısından politik vizyonun işığı altında “politik alan”ın yeniden oluşturulması ve de ekonominin “politik alanın” bir parçası haline getirilip toplumsal yaşamın içine nüfus etmesinin önemini vurgulamalıyım. Daha detaylı bilgi için bak. “Toplumun Yeniden Kurmak” Bookchin, 1990 çev. Kaya Şahin, Metis, 1999, s.190-200

¹⁶ “Kentsiz Kentleşme” yurttaşlığın yükselişi ve çöküşü-Bookchin, 1992, çev. Burak Özyalçın, Ayrıntı, s.326-347, 1999.

¹⁶ Murray Bookchin, “What is Social Ecology”, Environmental Philosophy, 1993.